

ሓተታ
ብድሆታት ሰላምን ምሕዝነትን ኤርትራን ኢትዮጵያን

ዝምድናታት ኤርትራን ኢትዮጵያን፡ ኣብ ውሽጢ ሽዳሽተ ሳምንቲ ኣብ ዘይመልእ እዋን፡ ማለት፡ ኣብ መንጎ 5 ሰነን 16 ሓምሉን 2018፡ ካብ ዚተናውሐ ኩነተ ኩናትን መሪር ተጸብኦን ናብ ኩነተ ኣመና ህንጹይ ሰላምን ምሕዝነትን ቅጽበታውን ሃንደበታውን ለውጢ ኣርእዮ። እዚ ድማ፡ ውጽኢት ናይቶም ተኸታቲሎም ዚተኸስቱ ሃንደበታውን ድራማውን ፍጻሜታት ኢዮ፡-

- መግለጺ ኢትዮጵያ ብዛዕባ ዘይኮነታዊ ቅበላን ትግባረን ውሳኔ ዶብ ኣብ 5 ሰነ 2018፤
- ኣወንታዊ መልሲ ኤርትራ ኣብ 20 ሰነ 2018፤
- ዑደት ላዕለዊይ ልኡኽ ኤርትራ ናብ ኢትዮጵያ ኣብ 26-28 ሰነ 2018፤
- ዑደት ቀዳማይ ሚኒስተር ዓቢይ ኣሕመድ ናብ ናብ ኤርትራ ኣብ 8-9 ሓምሉ 2018፤
- ምፍራም [ሓባራዊ ኣዋጅ ሰላምን ምሕዝነትን](#) ኣብ መንጎ ኤርትራን ኢትዮጵያን ኣብ 9 ሓምሉ 2018፤
- ዑደት ፕረዚደንት ኢሳይያስ ኣፈወርቂ ናብ ኢትዮጵያ ኣብ 14-16 ሓምሉ 2018።

እቲ ብቐጠራ ሃህይ ኪሰላሰል ዚጸንሐ ሰንሰለት ፍጻሜታት፡ ነቲ ኣብ ሳሰርተታት ዓመታት ገለጻ ከይተፈጸመ፡ ኣብ ሳምንቲ ሳሰርተታት ዓመታት ተፈጻሙ ዚበል ብሂል ይገልጽ። ሓባራዊ ኣዋጅ ሰላምን ምሕዝነትን ኣብ መንጎ ኤርትራን ኢትዮጵያን እቲ ቀንዲ ውጽኢት ናይዚ ኣገዳሲ ምዕባለታት ዚ ኢዮ። እቲ ኣብ መንጎ ክልቲኦን ሃገራት ዚጸንሐ ኩነተ ኩናት ኣኸቲሙ ጥቡቕ ፖለቲካዊ፡ ማሕበራዊ፡ ባህላውን ጸጥታውን ምትሕብባር ንምፍጣር፤ ናይ መጐዓዝያ፡ ንግድን ተለኮምዩኒኬሽንን ርክባትን ዲፕሎማሲያዊ ዝምድናታትን እንደገና ንምጅማር፤ ውሳኔ ዶብ ንምትግባር፤ ዘባዊ ሰላም፡ ልምዓትን ምትሕብባርን ንምርግጋጽ ኪጽዕሩ ቃል ኣትዮም።

እቲ ኣገዳሲ ሓባራዊ ኣዋጅ ንሓዲ ኣመና ኣዕናዊ፡ ግናይን መሪርን ምዕራፍ ኣብ ታሪኽ ዝምድናታት ክልቲኦን ጐረባብቲ ሃገራት ይድምድም።

- ፖለቲካ ናይ ትርጉም-ኣልቦ ኩናትን ተጸብኦን፤
- ትራጀዲ ናይ ጃምላዊ ጥርዝያታትን ምዝንባል ህዝብታትን፤
- ራሲያታት ናይ ርእሰማልን ንብረትን ኤርትራውያን ኣብ ኢትዮጵያ፤
- ሓሳድነት ናይ 'ክሰር-ክሰር' ዝምድና፤
- ዝዚፍ ከሳራ ዕድል ናይ ቍጠባዊ ልምዓት፡ ማሕበራዊ ግስጋስን ሰብኣዊ ድሕነትን ንህዝብታት ኤርትራን ኢትዮጵያን።

ምኽታም ኩነተ ኩናት፤ ምፍታሕ ደባዊ ግጭት፤ ምምላስ ንቡር ክልተኣዊ ዝምድናታት፤ መብጽዓ ናይ ጥቡቕ ፖለቲካዊ፡ ማሕበራዊ፡ ባህላውን ጸጥታውን ምትሕብባር፤ ንነባሪ ሰላም ኣብ መንጎ ኤርትራን ኢትዮጵያን ኮነ ንስፍነት ሰላም፡ ጸጥታ፡ ርግኣትን ዘባዊ ምትሕብባርን ኣብ ቀርኒ ኣፍሪቃ ጽቡቕ ፋል ኢዮ። እዚ ሓድሽ ዝምድና ነቲ [ኣብ ልዕሊ ኤርትራ ዚተነብረ እገዳ ንኪሰላሰል](#) ስጉምቲታት ንምውሳድ መንገዲ ዚጸርግን ኤርትራ እንደገና ኣባል ናይቲ ባይኒ-መንግስታዊ ባዓል ስልጣን ንልምዓት [Inter-Governmental Authority on Development (IGAD)] ብምጂን ተራኣ ኪትጸወት ዘፍቅድን ኢዮ።

ኤር-ፕላትፎርም ንሓባራዊ ኣዋጅ ሰላምን ምሕዝነትን ኣብ መንጎ ኤርትራን ኢትዮጵያን ብመትከል መርሓባ ንብል። ንምንታይሲ፡ ህዝቢ ኤርትራ ዓሚቕ ናፍቕት ናይቲ ንነዊሕ እዋን ዚተነፍጎ ርጉእ ሰላም ስለዘለዎ። ይኹንምበር፡ እቲ ቅድሚኡ ኣብ ኣስመራ ዚተሰምዐ ቅርሕንታዊ ምሕንሓን ኮነ ስዒቡ ኣብ ኣዲስ ኣበባን ኣዋሳን ዚተራእዮ፤ ንቡር ፕሮቶኮላዊ ቅጥዒ ዚሰሓተ፤ ጥልመት ልኡላውነት ሃገረ ኤርትራ ዘመልከት፤ ሃገርን ህዝብን ዘዋረደ ወደኸደኽ ንኹሉ ሃገራዊ ኤርትራዊ ኣዝዩ ኣሻቓሊ ክስተት ምጂኑ ንዕዘብ። ክንዲ ዚኹነ፡ ንግብራዊ ኣተረጓጎማ ይኹን ኣፋፍኖት ናይተን ሓሙሽተ ነጥብታት ሓባራዊ ኣዋጅ ብዚምልከት እዚ ዚስዕብ ኣጠንቃቂ መተሓሳስቢ ከነመዝግብ ሃገራዊ ግቡእ ይድርኽና፡-

1. ህያው ሰላም ኣብ መንጎ ኤርትራን ኢትዮጵያን እንተላይ ኣብ ውሽጢ ኤርትራን ኢትዮጵያን ነባሪ ሰላምን ሓቀኛ ሰብኣዊ ድሕነትን ከምጽእ ይግባእ። እቲ ኣብ ሓድሓዲ ዘባታት እትዮጵያ ዚካየድ ዘሎ ደማዊ ኤትነካዊ ግጭትን ቅስቀሳ ናይ ጸልኢ ዘመተን ከቋርጽ ይግባእ። ኣብ ኤርትራ እቲ ብጠንቂ ኣረምናዊ መድቁስቲ፡ ሃውራዊ ማእሰርቲ፡ ደረት-ኣልቦ ቀይድን መወዳእታ ዘይብሉ ንጡፍ ሃገራዊ ኣገልግሎትን ሰፊኑ ዘሎ ሓፈሻዊ ኩነተ ሰግኣት ከኸትም ኣለዎ። ነቶም ናይቲ ዚሓለፈ እዋን ጌጋታት ንምእራምን ቍስልታት ንምሕዋይን ልቦናዊ መሪሕነት ምዝውታር ልዑል ኣድላዪነት ኣለዎ። ህያው ሰላም ንምስፋን ንናይ ጸባሕ ሰላም ሓድሽ ሰረት ዘንጽፍ፡ ኣብ ትማሊ ዚነበር ዘይኮነስ ንቐድሚት ዚጥምት መሪሕነት የድሊ። መሰርሕ ምርግጋጽ ነባሪ ሰላምን ተጠቓምነት ፍርያቱን ኣብ ክልቲኦን ሃገራት ንኹሉ ዚሓቅፍን፡ ብውሑዱ ድማ፡ ነቶም

ቀንዲ ፖለቲካዊ ተዋሳኔትን ሰብ ጉዳይን ኣብ ጽምዶ ዘእቱን ኪኸውን ይግባእ። ንዚኹን ኣገዳሲ ፖለቲካዊ ተዋሳኒ (እቲ) ንምንጻል ወይ ንምግላል ዚግበር ፈተነ ልቦና ዚጎደሎ ኪኸውን ኢዩ። ውጽኢቱውን፡ ሰላም ዚዘርግ፣ ነቲ ዛሬት ዚተመዘገበ ገሰጋስ ዚብትን፣ ካብኡ ሓሊፉ፡ ሳዕቤናቱ ኣብ መላእ ዘባ ቀርኒ ኣፍሪቃ መቐልሕ ዚዘርግሕ፡ ሓድሽ ኩናት ሓድሕድ ዚትኹትኹ ኪኸውን ይኸእል።

2. ንሓድሕድ ዚጠቅም፡ ንህያው ረብሓታት ክልቲኡ ህዝብታት ዘገልግልን ዘሳጉምን ጥቡቕ ፖለቲካዊ፣ ቋጠባዊ፣ ማሕበራዊ፣ ባህላውን ጸጥታውን ምትሕብባር ምፍጣር፣ ኣብ ኤርትራን ኢትዮጵያን ኣብዘን መዳያት ንጥፈት እዚአተን ብማዕረ ዘዋስእ ሜዳ ኪህሉ ይጠልብ። ኣብቲ ሓፈሻዊ ኮነት ናይ ክልቲኦን ሃገራት ብዘሕ ተመሳሳልነት እኳ እንተሃለወ፣ ብጠንቂ እቲ ኣብ ተክኒካውን ሞያውን ዓቕሚ ዘሎ ዓቢ ዘይምጥጣን ኮነ እቲ ኣብቶም ዚተፈለለዩ ክፋላት፡ ኣብ ምዕባሊታትን ኣሰራርሓን ዘሎ ጉሉሕ ፍልልያት፣ እቲ ክልቲኡ ህዝብታት ካብቲ ኣብቲ ዚተዘርዘር ነንበይኑ መዳያት ናይ ጥቡቕ ክልተኣዊ ምትሕብባር ዚረኽቦ ጥቕምታት ኣጸቢቐ ዘይመዛዘን ኪኸውን ኢዩ። ፖለቲካ፡ ቋጠባን ሕብረተሰብን ኤርትራ ኣብ ትሕቲ ብሕትውና ናይ ብሓዳ ፊን ዘበሎ ዚገብር ውልቀ-መላኺ ዚእዘዘ ልሙስ ገዛኢ ግንባር ተደፊኑ ሕምብሊል ዚብል ዘሎ ኢዩ። እዚ፡ ብመጽርቲ ብፈጻሚ ሽማግሌ ህዝባዊ ሰውራዊ ደሞክራሲያዊ ግንባር ኢትዮጵያን (ህሰደግኢ ወይ EPRDF) ሃገራዊ ፓርላማ ኢትዮጵያን ዘጸደቐ መብጽዓ ኢትዮጵያ፣ እቲ መብጽዓ ኤርትራ ንሓባራዊ ኣዋጅ ሰላምን ምሕዝነትን፡ ኣብቲ ኣጠራጣርን ኣብ ዊንታን ረብሓን ፕረሲደንት ኢሳያስ ኣፈወርቂ ጥራይ ኢዩ ዚምርኮስ ማለት ኢዩ።

ብተወሳኺ፡ እቶም መብዛሕትኦም ዓቕሚ ዘለዎም ገዳይም መራሕትን ካድራትን ኩናት ሃገራዊ ናጽነት ኤርትራ ኮነ እቶም ላህመታት ምሁራትን ሰብ-ዋሪንን ኤርትራ ኣብ ቤት ማእሰርቲ ወይ ኣብ ስደት ኣለዉ። ኣብ ጽባሕ ናጽነት፡ እቲ እቲ ስርዓት ዘተኣታተዎ ምቅንጻብን ምንቅጻልን ትምህርቲ ንወለዶታት ናይ መንእሰያት ኤርትራ ዓቕምም ዘማዕብልሉን ንኣድማዒ ህዝባዊ ኣገልግሎት ይኹን ንኣርባሒ ብሕታዊ ዕዮ ዚቕርብ ዕድል ነፊጉ። እዞም ረጅሑታት እዚአቶም፡ እታ ሃገር፡ ኣብ ኩሉ ሜዳታት ስራሕን ኣብ ኩሉ ጽፍሕታት መንግስትን ዋኒ-ትካላትን፡ ብክቱር ሕጽረት ብቐፅ ሓይሊሰብ ከም እትሳቕ ገይሮም።

ኪኖቲ ወሳኒ ብኩራት ግዝኣተ ሕግን ሰናይ ምሕደራን፡ ኤርትራ ዋላ ስማዊ ፓርላማ (ሃገራዊ ባይቶ) ኮነ ኣብቲ መንግስታውን ብሕታውን ክፋልት ዘድምዕ ተግባራዊ ትካላት የብላን። ቋጠባኣ ዓንዩ ኢዩ፤ ኣብ መንግስታዊ ፋይናንስ ዚኹን ግሉጽነትን ተሓታትነትን ኮነ ኣፍልጦ ናይ ኣታዊታት፣ ከም ኣብነት ናይቲ ልዑል መኸሰብ ዘለዎ ጽላት ዕደና፡ የለን። ቀጻሊ መጥቃዕቲ፡ ሃውራዊ ቀይድታት፡ ምስሓብ ፍቓዳት ንግድን (ሊቸንሳታት)፡ ምዕሻግ ዋኒናትን፡ ንመብዛሕትኦም ሰብ ሞያን ሰብ ዋኒንን ሃገር ገዲፎም ከም ዚባረር ገይሩ። እዚ ጭቡጥ ክወንት እዚ፣ ንሃገረ ኤርትራ፡ ንህዝቢ ኤርትራ፡ ንመንግስቲ ኤርትራን ንኤርትራውያን ሰብ ዋኒንን፣ ብመንጽር እቶም ብተዛማዲ ኣብ ዚሓሸ ኮነታት ዚርከቡ ኢትዮጵያውያን መማዘንቶም፣ ኣብ ኣዘዩ ዓቢ መግዳዕቲ ዘውድቑ ኢዩ። ክንዲ ዚኹን፡ ሃገረ ኤርትራ፡ ህዝቢ ኤርትራ፡ ሰብ ዋኒን ኤርትራ፡ ካብቲ ምስ ኢትዮጵያ ዚፍጠር ጥቡቕ ፖለቲካዊ፣ ቋጠባዊ፣ ማሕበራዊ፣ ባህላውን ጸጥታውን ምትሕብባር ተመጣጣኒ ረብሓታት መታን ኪሓፍሱ፣ እቲ ኣብ ኤርትራ ዘሎ ቋጠባዊ ዕብስት፡ ፖለቲካዊ ልምዕትን ሕብረተሰባዊ ዝርገትን ከም ዘብቅዕ ምግባር ህጹጽ ኣድላዪነት ኣለዎ።

3. ክልተኣዊ ዝምድናታት ናብ ንቡር ምምላሽ፣ ዲፕሎማሲያዊ ዝምድናታት ኮነ ናይ መጎዳዘድ፡ ንግድን ተለኮምዩኒከሽዩን ርክባት እንደገና ምጅማር ሓደስቲ ዕድላት ዚኸፍት ኣገዳሲ ምዕባላ ኢዩ። ይኹንምበር፡ ህዝቢ ኤርትራ ገና ብናይ መቐንን መግቢ፡ ብክቱር ሕጽረት ማይ፡ ብቐጻሊ ምቅራጽ ሓይሊ ኤለክትሪክ፡ ብዘይ ብቐፅ መሳለጥያታት መጎዳዘድ ኣብ ምስቓይ ይርከብ። ህዝቢ ኤርትራ ካብቲ ሓድሽ ምልጋብ መሳለጥያታት መጎዳዘድ፡ ንግድን ተለኮምዩኒከሽንን ርክባት ሓባራዊ ጥቕሚ መታን ኪረከብ ድማ፣ እቲ ኣገልግሎታት ኮነ ንግድን ኢንዱስትሪን ነቲ ብሕታዊ ክፋል ክፋት ኪኸውን፣ እቲ ዓንዩ ዘሎ ኣካላዊ ትሕተ-ቕርጺ ኤርትራ ኪተዓራረ፣ መሳለጥያታት መጎዳዘድን መራኽቢታትን ኪመሓየሹ፣ እኹል ቀረብ ጸዓትን ማይን ኪረጋገጽ የድሊ። ብሓዲሩ፡ ንህዝቢ ኤርትራ ብቐጥታ ዘርብሕ ኪኸውን ኣለዎ።

4. ትግባረ ውሳኔ ዶብ ከም መሰረት ናይ ኩሉቲ ኣብ መንጎ ልኡላውያን ሃገራት ኤርትራን ኢትዮጵያን ዚፍጠር ዝምድናታት፣ እንተላይ ናይቲ ጥቡቕ ፖለቲካዊ፣ ቋጠባዊ፣ ማሕበራዊ፣ ባህላውን ጸጥታውን ምትሕብባር፣ ኩይኑ ዘገልግል ኢዩ። እቲ ዶብ ዚበሃል ኣምር ኣድላዪ ረጅሑ ናይዚ ዘመናዊ ኣህጉራዊ ስርዓተ ዝምድናታት ኣብ መንጎ ሃገራት ምዃኑ ኪዝንጋዕ የብሉን። ክንዲ ዚኹን፡ ብንጹር ዚተመልከተ ዶብ ንሃገራዊ መንነት ወይ ሃገራዊ ዜግነት ናይቶም ኣብቲ ወሰናስን ዶባት ዚነብሩ ኤርትራውያንን ኢትዮጵያውያንን ይውስን፤ ንቦታታት ልኡላዊ ስልጣን ወይ ዘቤታዊ ሕጋዊ ስልጣን ናይ ነፍሲ ወከፍ ሃገር ይድርት። ብዚተረፈ፡ እቲ ዶብ ትርጉም የብሉን ዚብል ኣበሃህላ ደንቆር ወይ ውዲታዊ ጥራይ ኢዩ ኪኸውን ዚሕእል።

ኩሎም ዶባት ኣብ መንጎ ኩለን ካልኣት ሃገራት ኣፍሪቃ ብሃውራዊ መግዛእታዊ ውዕላት ዚተወስኑ ኢዮም። ክንዲ ዚኹን፡ ዶብ ኤርትራን ኢትዮጵያንውን፡ ብመሰረት መግዛእታዊ ውዕላት ናይ 1900፡ 1902ን 1908ን፡ ብጅኦራፍያዊ ምልክታትን ጀኦሜትሪያዊ ድርብ ኣሃዛትን፡ ዚተደረተ ኢዩ። እቲ ኣብ ክልቲኡ ሸነኻት ናይቲ ወሰናስን ዶባት ዚነበር ህዝቢ ነቲ ልክዕ ደረት ናይቲ ሓባራዊ ዶብ ካብ ቀደሙ ኣረጋጊጹ ይፈልጥ፡ ይቕበልን የኹብርን ኢዩ። ብርግጽ፡ እቲ ናይ መግዛእታዊ ውዕል ዶብ ብሕግን ብግብርን ኣህጉራዊ ዶብ ኤርትራን ኢትዮጵያን ኩይኑ ንዳርጋ ሓደ ምሉእ ዘመን ጸኒሑ ኢዩ። ኢትዮጵያ ስለተ መግዛእታዊ ውዕል ዶብ ምስሕሓብ ኣልዒላ ወይ ለውጢ ገይራ ኣይትፈልጥን ኢያ። ኣብ 1997 ጥራይ ኢዩ ብበይናዊ

አገባብ፣ አብቲ ምዕራባዊ፣ ማእከላይን ምብራቃውን ክፋላት ንሰፊሕ ቦታታት መሬት ኤርትራ ናብታ ሽዑ ሰፍሓት ወሲኻ ዚቈጸመት ክልል ትግራይ ዚጸንበረ ካርታ ዳግም ተሳኢሉ።

ንደባት ናይተን ናጽነት ዚጎናጸፉ ግዙኣት ሃገራት ንምዕቃብ ዘገልግል መትከል ልማዳዊ ኣህጉራዊ ሕጊ ኣሎ። እቲ ኣብቲ ፈለማ እዋን፣ ንደባት ናይተን ካብ መግዛእቲ ዚተላቐቓ ሃገራት ላቲን ኣመሪካ ንምሕንጻጽ ኣብ መዓላ ዚወዓለ መትከል ኡቲ ፖሲደቲስ ጁሪስ (*uti possidetis juris*) ከም ቅቡል ኣገባብ ማዕቢሉ፡ ብፍላይ ድማ ኣብ ኣፍሪቃ። እቲ መትከል ዘይተተንካፍነት ናይቶም ኣብ እዋን ምጭባጥ ናጽነት ዚውረሱ ደባት የረጋግጽ። እዚ ኣብ ቻርተር ውድብ ኣድነት እፍሪቃ (1963)፣ ውሳኔ ካይሮ ውድብ ኣድነት ኣፍሪቃ (1964)፣ ኣብቲ ህንጻዊ ሰነድ ኣፍሪቃዊ ሕብረት (2000) ብግቡእ ሰፊሩ ይርከብ። ውድብ ኣድነት ኣፍሪቃ ኩነ ኣፍሪቃዊ ሕብረት፣ ንብጹእነት ናይቶም ኣብ እዋን ምጽንጻፍ ናጽነት ዚውረሱ መግዛእታዊ ደባት ብትሪ ኪድግፉ ጸኒሖም።

እምበኣርከስ፡ ንውሳኔ ደብ ግቡእ ግምት ኣብ ምሃብ፣ ህያው ፍታሕ ጉዳይ ደብ፡ ብመሰረት መትከል ኡቲ ፖሲደቲስ ጁሪስን ምምኽኻር ምስቲ ኣብ ወሰናስን ናይቲ ደብ ዚነብር ህዝብን፣ ኣብ ምዕቃብ ናይቲ ታሪኻዊ መግዛእታዊ ውዕል ደብ ኪምርኩስ ይግባእ። ከምዚ ዚአመሰለ ፍታሕ ነቲ ቅድመ-1997 ዚነበረ ኮነተ ህላወ (*status quo ante*) ዚመልስ፣ ነቶም ኣብቲ ወሰናስን ደባት ዚነብሩ ኤርትራውያንን ኢትዮጵያውያንን ካብ መሬት ዓደቦ ዘየልቅቅ፣ ሃገራዊ መንነቶምን ዜግነቶምን ዚዕቅቡ፣ ቦታታት ዘቤታዊ ሕጋዊ ስልጣን ናይ ነፍሲ ወከፍ ሃገር ዘይቅይር፣ ዚወሓደ ወይ ባዶ ምዝንባል ህዝቢ ዘስዕብ ፍታሕ ይኸውን።

5. ምስ ምርጫ ሰላምን ምምላስ ንቡር ዝምድናታትን፣ ኤርትራን ኢትዮጵያን ኣቋልቦኣን፣ ጸዕረንን ጸጋታተንን ናብ ምፍታሕ ናይቲ ዘለወን ዘቤታዊ ብድሆታታ ናይ ደሞክራሲያዊ ምሕደራን ሓቛፊ ልምዳትን ከድህባ ይኸእላ። ዕዉት ደሞክራሲያዊ ስግግርን ሓቛፊ ልምዳትን ናይ ክልቲኣን ሃገራት መፍትሕ ናይቲ ናይ መጻኢ ክልተኣውን ዘባውን ዝምድናታተን ኪኸውን ኢዩ። ሓድሽ ናይ 'ርባሕ-ርባሕ' ክልተኣዊ ዝምድና ድማ፡ ኣብ ቀርኒ ኣፍሪቃ፡ ሓያል ደራሺ ናይ ዘባዊ ሰላም፡ ልምዳትን ምትሕብባርን ከይኑ ከገልግል ይኸእል።

እቲ ብኣላዩነት ናይተን ዚተቐየሩ ኤርትራን ኢትዮጵያን ዚሰላሰል መስርሕ ዘባዊ ፖለቲካዊ ምትሕብባርን ቍጠባዊ ውህደትን ህያው ሰረት እንተተነጻፉሉን ብጽቡቕ እንተማዕቢሉን ድማ፡ እዞም ከም መጋረዲ ዘገልግሉ ዘለዉ ተረርቲ ደባት (hard borders) ናብ ከም መራኸቢ ዘገልብሉ ፈኩስቲ ደባት (soft borders) ኪቐየሩ ይኸእሉ ኢዮም። ይኸንምበር፡ እዚ ኣብ ኣድሕዳዊ ምክብባር ልኡላውነትን መሬታዊ ምሉእነትን ናይ ነፍሲ ወከፍ ሃገር ዚምርኩስ፣ ብንጡፍ ተሳትፎን ግሁድ ፍታውን ህዝብታት ናይ ነፍሲ ወከፍ ሃገር ብዚሰነዩ ስምምዓት መሰረት ብዚውሰዱ፣ ደረጃ ብደርጃ ብዚውህሉ ስጉምቲታት ዚፍጸም ዘገምታዊ መስርሕ ኪኸውን ይግባእ።

ብመንጽር'ዚ ድሕረባይታ'ዚ፡ እዚ ኣብዚ ቀረባ እዋን ዚተራእዮ ቅልጡፍ ስግግር ካብ ኮነተ ኩናትን መሪር ተጻብኣን ናብ ኣዋጅ ሰላምን ምሕዝነትን ዚምጐስ ኢዩ። ከይኑ ግን፡ እቲ ዝንቐ ናይ እዝኒ ዘጽምም ጸለልመለል ናይ ፍቕርን ምድማርን፣ እቲ ሃወኽ ዚመልኦ ዘረባ ናይ ሓደ ህዝቢ፣ እቲ ብተደጋጋሚ ዚተገልጸ ህያዊ መሪሕነትን ውክልናን (ኤርትራ) ንቀዳማይ ሚኒስተር ናይ ሓንቲ ሓዳስ መሓዘ ዚኸውነት ንነዊሕ እዋን ተጻባኢት ዚጸንሐት ሃገር፣ ብልኡም ኣዘራርባ፣ ስግንጢርን ኣሻቓልን ኢዩ ኪበሃል ይከኣል፤ ብፍላይ ታሪኽ ቃልሲ ኤርትራ ንርእሱ-ውሳኔ ኣብ ግምት ምስ ዚኣቱ። ዕዮ ገዛና ምስ ዘይንሰርሕ፣ መጻኢና ኣብ ኢድና ንምጭባጥ ብቐልጡፍ ምስ ዘይንቀሳቐስ ድማ፣ ካብቲ ፈጠራ ናይ ሓደ ህዝቢ ናብ ጽውጽታይ ናይ ሓንቲ ሃገር ምስጋር ቀሊል ኪኸውን ኢዩ። ንሕና ኤርትራውያን (ኢትዮጵያውያንን ማዕሪኡ) ንዘስከሕክሕ ሳዕቤናት ናይ ከምዚ ዓይነት ፈጠራ ንሰለስተ ዓስርተታት ዓመታት (1961-1991) ሓርነታዊ ኩናት፣ ንተወሳኺ ክልተ ዓመታት መመላእታ (1998-2000) ደባዊ ኩናት፣ ክቡር ዋጋ ናይ ደምን ረሃጽን ከፊልና ኢና፣ ክሳብ ለይቲ ሎሚ እውን፡ ብናይ ዓስርተታት ዓመታት መድቁስትን ዚባኸነ ዕድል ልምዳትን ንሳቐ ኣለና። ሓቕታት ምኽሓድ ኩነ ምዝናይ ኣየዋጽኣናን ኢዩ። ግዜ ጌና ከየርከበ፡ ነዚ ዚተኣኻኸብ ዘሎ ህቡላ ንምቀጽጻር፣ ጥልመት ንምብርዓን፣ እቲ ታሪኽ ናይቲ ዚሓለፈ 66 ዓመታት ንኺይድገም ሃየ ንበራበር!